

I. Podíl Psychologického ústavu ČSAV na plnění závěrů XIV. sjezdu KSČ, dalších stranických a vládních dokumentů a usnesení valných shromáždění členů ČSAV.

V rámci realizace závěrů XIV. sjezdu KSČ, stranických a vládních dokumentů a usnesení valných shromáždění členů ČSAV byla provedena řada opatření ve vědeckovýzkumné práci, v její kontrole a hodnocení, což se projevilo v úspěšném plnění státního plánu základního výzkumu a v prohloubení ideové práce v Psychologickém ústavu ČSAV. Šlo zejména o tato opatření ke splnění závažných ideově teoretických a praktických úkolů:

Byl vypracován základní podkladový materiál pro ÚV KSČ v rámci příprav XV. sjezdu KSČ "Vývoj, současný stav a úkoly psychologie v ČSSR" (J. Linhart a kol.).

Na vypracování dalšího podkladového materiálu pro XV. sjezd KSČ "Socialistická koncepce formování potřeb pracujících, socialistický způsob života, Vědeckotechnická revoluce a socialistický člověk" se pracovníci Psychologického ústavu podíleli těmito příspěvky: "Vědeckotechnický rozvoj, socialistický způsob života a otázky aktivity a tvořivosti" (J. Linhart), "Psychické aspekty formování potřeb a životního způsobu" (J. Janoušek) a "K otázkám utváření lidských potřeb v socialistické společnosti z psychologického hlediska" (V. Bokorová).

Vedení ústavu se podařilo zajistit systematickou práci v oblasti kritiky základních směrů v buržoasní psychologii a konstituovat k tomu adekvátní řešitelský kolektiv.

V duchu materiálu předsednictva ÚV KSČ "Vývoj, současný stav a úkoly společenských věd" byla vypracována koncepce dvou hlavních úkolů státního plánu základního výzkumu v oboru psychologie pro 6. pětiletý plán a rozpracovány jejich dílčí úkoly.

Bylo dále prohlubováno spojení vědeckovýzkumné práce ústavu s potřebami socialistické společenské praxe, např. v oblasti vzdělávání a výchovy, řízení společenských organizací aj.

II. Plnění akčního plánu Psychologického ústavu na rok 1975

V duchu usnesení ÚV KSČ z listopadu 1974 a pokynu předsedy ČSAV jsme vypracovali akční plán na rok 1975, který položil důraz na hlavní úkoly ústavu, především na úkoly zařazené do státního plánu, soustředil k jejich splnění všechny síly ústavu, díky čemuž bylo s úspěchem dosaženo plánovaných cílů.

Koncepce akčního plánu se osvědčila. Akční plán nám pomohl upřesnit již dříve používané roční pracovní plány. Na jeho základě se podařilo splnit všechny hlavní úkoly v náročném roce 1975.

III. Plnění plánu výzkumných prací a výsledky vědeckoorganizační činnosti

1. Zpráva o plnění výzkumných úkolů plánu Psychologického ústavu na rok 1975

Úkoly vyplývající ze státního plánu základního výzkumu na rok 1975 byly splněny.

Psychologický ústav byl hlavním koordinačním pracovištěm 3 hlavních úkolů státních programů základního výzkumu (VIII-1-6, VIII-1-10 a VIII-4-2) a dílčím úkolem se podílel na řešení úkolu VIII-5-4. Byly vypracovány závěrečné zprávy o plnění všech těchto úkolů, hlavních i dílčích, v letech 1971-1975 a obhájeny při závěrečném oponentním řízení.

V 6. pětiletém plánu základního výzkumu bude Psychologický ústav hlavním koordinačním pracovištěm 2 hlavních úkolů: VIII-5-1 a VIII-2-11 a bude se podílet na řešení úkolu VIII-6-11. Byly vypracovány koncepce těchto nových úkolů a všechny návrhy na zařazení dílčích úkolů do státních programů základního výzkumu. Při úvodním oponentním řízení bylo k výzkumné koncepci vypracované v Psychologickém ústavu zaujato kladné stanovisko. Vypracování koncepce výzkumů a sama koordinace byly usnadněny včasným publikováním monografických prací, zobecňujících předchozí výzkumnou etapu.

(1) Dílčí úkol VIII-4-2/1 "Výzkum procesů a struktury lidského učení, vývoje osobnosti a socializace". (Odpovědný řešitel J. Linhart.) a) V oblasti výzkumu procesů a struktury lidského učení byla dokončena započatá etapa, vypracována závěrečná zpráva a obhájena při závěrečném oponentním řízení. Hlavní výsledky výzkumů:

Nově byly rozlišeny různé druhy a úrovně lidského učení. Byla vypracována ucelená o marxismus se opírající teorie učení (J. Linhart). Byla objasněna podstata znakově pojmové identifikace jako vyšší formy odrazu a nositele

významu. Výzkum přispěl k pochopení vztahu mezi potenciální a užitou informací. Byla charakterizována role paměťových procesů v učení a řešení problému. Byl analyzován vliv sociálních faktorů na proces učení a na duševní vývoj. U zkoumaných osob byla zaznamenána tendence hledat nové postupy při učení a řešení problému.

Výzkum konaný ve spolupráci s Institutem obecné a pedagogické psychologie APN SSSR, přispěl k charakteristice mentálního vývoje pražských a moskevských dětí v podmínkách různé školní výchovy.

Na základě získaných experimentálních dat byly vypracovány simulační programy pro samočinný počítač (PsÚ ČSAV). Tyto programy budou používány jako výzkumné metody. Podarilo se vypracovat koncepci uplatnění počítačů v psychologii a tuto uvést do výzkumné praxe.

Výsledky výzkumu aktivně sociálního učení bylo využito při vypracování modelu aktivního sociálního učení, který je příspěvkem ke zdokonalení řízení sociálních procesů vzdělávání a výchovy dospělých.

Výsledky výzkumu lidského učení mají význam pro modernizaci výchovně vzdělávacího procesu.

Metoda znakově pojmové identifikace byla rozpracována v podobě hromadné diagnostické zkoušky a v současné době je standardizována.

Byly publikovány nebo předány do tisku studie: Linhart, J.: Činnost a poznávání; Linhart, J.: Dialekticko-materialistická metoda v současné psychologii; Linhart, J., Novák, V.: Evoluce učení; Linhart, J., Perlaki, I.: Model aktivního sociálního učení; Novák, V., Linhart, J.: Odraz ve fyzice, biologii a psychologii a jeho kybernetické aspekty z hlediska dialektického materialismu; Lukavský, C.: K otázce charakteru působení paměti v procesu řešení úkolů bludištního typu; Frencl, M., Linhart, J.: Znakově pojmová identifikace v české a sovětské populaci aj.

b) V oblasti výzkumu interiorizace sociálních norem dítěte předškolního věku (řešitelka J. Kotásková) byla realizována 4. fáze longitudiálního výzkumu. O výsledcích dosavadního výzkumu byly podány vědecké zprávy na mezinárodní konferenci o ekologických faktorech v lidském vývoji, konané letos v Anglii a na dalších dvou konferencích; publikována studie "Kontinuita a diskontinuita vývoje interakcí v socializačním procesu". Ve spolupráci s externími spolupracovníky byl připraven a dán do tisku sborník "Mravní vývoj dítěte v socialismu" (Linhart, Kodým, Kotásková).

c) V oblasti výzkumu psychofyziologických dějů při procesech učení, poznávání a myšlení byl proveden výzkum skrytých reakcí doprovázejících diskriminační učení s rušením a bez rušení. Byly zjištěny změny tepové frekvence při podávání instrukce a při presentaci podnětových situací. Dosavadní výsledky výzkumu byly shrnuty ve studii: "Operační model vztahů- ZPU a p.o. - za různých situací" (Roldán, E. , Hrudová I.).

(2) Dílčí úkol VIII-1-6/1 "Výzkum tvořivé činnosti, řešení problému a heuristických procesů". (Odpovědný řešitel J. Linhart.)

Byla uzavřena současná etapa výzkumu. Závěrečná zpráva byla obhájena při závěrečném oponentním řízení. Výzkum byl zaměřen na proces řešení problému, zvláště na heuristické postupy a regulační mechanismy. Použito bylo metod kognitivních her "domino". Výzkum přinesl nové poznatky o povaze procesu řešení problému. Poukázal na význam hodnocení hypotéz, výběru adekvátní hypotézy a jejího ověření, dále na význam vytvoření souboru správných pravidel hry, resp. modelu řešení aplikovatelného na situace téže třídy. Byly popsány 4 takové modely řešení. Byly získány některé nové informace o procesech heuristického řešení problému. Byla

potvrzena existence transferu obecných pravidel řešení problému. Poukázal na význam fáze hodnocení hypotéz, výběru adekvátní hypotézy a jejího ověření, dále na význam vytvoření souboru správných pravidel hry. Výzkum poukázal na souvislosti mezi složitostí a trváním řešení a složitostí souboru hypotéz a perceptivních modelů. Přispěl k osvětlení tzv. "neploďné" fáze procesu řešení problému. Potvrdil vliv sociální facilitace při řešení úlohy. Poukázal také na některé typové zvláštnosti procesu řešení problému.

V poznávacích procesech byly zjištěny 2 rozdílné fáze: percepční a operačně analytická. Byly rozlišeny i 2 základní formy řízení činnosti při řešení úloh a 2 typy rozhodování: typ intuitivní a typ analytický.

Některé zkušenosti z výzkumu byly publikovány ve statích a vědeckých zprávách, např. Linhart J.: "Programs as Method of Thinking Processes Modelling", Pejša, V., Linhart, J.: "Dosavadní zkušenosti s výzkumnou metodou DHa 1+9 a plán jejího dalšího využití"; Nykodým, R., Linhart, J.: "Vliv některých proměnných na heuristické procesy v kognitivní hře DG 5" aj.

(3) Dílčí úkol VIII-1-10/1 "Psychické vyrovnání člověka s civilizačními změnami." (Odpovědný řešitel J. Janoušek)

Byla dokončena plánovaná etapa výzkumu, vypracovány závěrečné zprávy a obhájeny při závěrečném oponentním řízení. Byly získány nové poznatky a rozpracovány příslušné metodiky v oblasti psychické regulace činnosti se zřetelem k její předmětné a sociální struktuře a v oblasti motivace lidské činnosti. Tyto poznatky byly shrnuty ve studiích a závěrečných zprávách: Janoušek, J.: Dynamika lidské motivace v podmínkách vědeckotechnické revoluce, Bokorová, V.: Úloha potřeb a motivace lidského chování a působení sociálních faktorů na jejich tvorbu, aj.

(4) Dílčí úkol VIII-1-10/2 "Komunikace a kooperace ve skupinové činnosti", (Odpovědný řešitel J. Janoušek.)

Plánovaná etapa výzkumu byla dokončena. Byly vypracovány závěrečné zprávy a obhájeny při závěrečném oponentním řízení. Byly získány dílčí poznatky o vlivu různé výchozí informovanosti na obsažnost a vzájemnost spolupráce ve dvojici a trojici. Dále byly vyčleněny některé sociálně orientované komunikativní projevy jak neverbální, tak verbální, které v sobě zahrnuje předmětná činnost. Výsledky výzkumu byly shrnuty ve studiích a vědeckých zprávách: Janoušek, J.: "Srovnávání komunikace při společné činnosti v dvojici a trojici", Kožený, J.: "Utváření a změny skupinové struktury"; Šípek, J.: "K analýze skupinových problémových situací", aj.

(5) Dílčí úkol VIII-5-4/4 "Kritické analýzy vlivu kapitalistického systému a buržoasní ideologie na psychologii" (Odpovědný řešitel J. Linhart.)

Řešitel shrnul kritický rozbor do několika ideologických studií, které byly publikovány v r. 1975. Další kritické práce jsou včleněny do monografických studií jako nedílná součást řešení dané výzkumné tematiky.

2. -

3. -

4. Zpráva o ostatní vědecké a vědeckoorganizační činnosti.

Psychologický ústav jako hlavní koordinátor pracoviště tří hlavních úkolů 5. pětiletého plánu základního výzkumu zabezpečil včasné provedení závěrečného oponentního řízení hlavních úkolů (VIII-1-6, VIII-1-10 a VIII-4-2) i příslušných úkolů dílčích.

Jako hlavní koordinační pracoviště dvou výzkumů zajistil vypracování návrhů na zařazení všech dílčích úkolů do tohoto plánu a jejich úvodní oponentní řízení. Přípravuje úvodní oponentní řízení uvedených hlavních úkolů na leden 1976.

Koordinátoři hlavních úkolů se zúčastnili práce rad stěžejních úkolů. Někteří pracovníci ústavu byli členy oponentních rad nebo oponenty některých závěrečných zpráv o plnění dílčích úkolů.

Psychologický ústav organizoval v roce 1975 2 vědecká symposia řešitelů úkolů státního plánu v oblasti psychologie.

Za pomoci externích spolupracovníků připravil podkladový materiál pro XV. sjezd KSČ "Vývoj, současný stav a úkoly psychologie v ČSSR" a spolupracoval na podkladovém materiálu "Socialistická koncepce formování potřeb pracujících, socialistický způsob života. Vědeckotechnická revoluce a socialistický člověk" (J. Linhart, J. Janoušek, V. Bokorová). Pro ústav marxismu-leninismu ÚV KSČ byly zpracovány materiály "Hodnoty motivace a postoje lidí k světu a životu" a "K povaze interpersonálního vztahu". (J. Janoušek.).

Ve spolupráci s Encyklopedickým institutem ČSAV byla konána organizační a redakční práce a příprava psychologických hesel pro Československou encyklopedii (J. Linhart, V. Bokorová).

Někteří pracovníci Psychologického ústavu pracovali v Československé psychologické společnosti, podíleli se na organizaci 4. sjezdu československých psychologů aj.

J. Linhart vykonával funkci předsedy vědeckého kolegia pedagogiky a psychologie (někteří pracovníci působili v komitétu kolegia (J. Janoušek, J. Kotásková, C. Lukavský, V. Pejša). J. Linhart vykonával funkci vedoucího redaktora Čs. psychologie.

V. Uplatnění výsledků vědecké práce

Výsledků výzkumu sociálního aktivního učení bylo využito při zpracování modelu sociálního aktivního učení, který je příspěvkem ke zdokonalení vzdělání a výchovy dospělých (cyklické výchovy aj.); je použitelný v různých oblastech řízení socioekonomických procesů, (realizátorem je zejména ministerstvo práce a sociálních věcí.)

V Psychologickém ústavu ČSAV byla vypracována koncepce využívání samočinného počítače v psychologické experimentální práci. Součástí této koncepce je vypracovaný návrh - z části již realizovaný - využití systému CAMAC (a dalších technických zařízení, např. diskové paměti a displaye) k automatickému řízení experimentů. Navržený systém umožňuje spojení mezi počítačem a experimentálními aparaturami. Tato metoda je víceúčelová a aplikovatelná v experimentálních psychologických výzkumech i v psychologické praxi.

Pokračovala práce na metodologických základech psychologie z hlediska principů marxisticko-leninské filosofie. J. Linhart předal do tisku vysokoškolská skripta "Dialekticko-materialistická metoda v současné psychologii", určená studujícím psychologie, filosofie, pedagogiky a kybernetiky.

Metoda výzkumu znakově pojmového učení byla rozpracována v podobě hromadné diagnostické zkoušky. Nyní je standardizována. Bude sloužit diagnostickým a poradenským účelům, zejména v oblasti školství a zdravotnictví.

Výsledků výzkumu lidského učení a vývoje osobnosti (průběhu socializace), který se konal v Psychologickém ústavu, bylo využito pedagogickými a jinými pracovníky při vypracování některých návrhů na modernizaci pedagogického procesu na mateřských a základních devítiletých školách (např. zlepšení dětských kolektivních zařízení - Institut průmyslového designu).

Kolektivní monografie "Mravní vývoj dítěte v socialismu," realizována v Psychologickém ústavu, poskytuje pracovníkům ve výchově, společensko-politických organizacích i ve zdravotnictví přehled ideologicky zhodnocených dosavadních poznatků o filosoficko-etických, sociologických, pedagogických,

psychologických a prakticko-výchovných předpokladech
utváření socialistické morálky u dorůstající generace.

Výsledků vědeckovýzkumné činnosti bylo využito
i při bohaté expertizní, konsultační a přednáškové
činnosti pracovníků ústavu.

Pracovníku ústavu J. Linhartovi byla udělena v
r. 1975 státní cena Klementa Gottwalda.

Přehled publikační činnosti Psychologického ústavu
je uveden v příloze A.

VI. Rozbor a zhodnocení zahraničních styků

A. Spolupráce se zeměmi socialistického společenství

a) Dohody o dvoustranné spolupráci

a₁) Psychologický ústav ČSAV má uzavřenu dohodu o dvoustranné spolupráci s Psychologickým ústavem AN SSSR. Spolupráce se týkala této problematiky: obecně metodologických problémů psychologické vědy, experimentálního a teoretického výzkumu poznávacích procesů, znakově-pojmové identifikace psychofyziologie, aplikace počítačů pro řízení psychologických experimentů.

V rámci této dohody byl přijat A. V. Čursinov, který se zabýval otázkou vnímání psychofyziologických dat při experimentech řízených počítačem a systémem CAMAC. Našimi pracovníky byl seznámen se systémem CAMAC a společně byl vypracován algoritmus ukládání psychofyziologických signálů do paměti počítače.

N. H. Vergiles v ČSSR experimentálně pracoval na problematice očních pohybů. Bohaté zkušenosti předal na Symposiu řešitelů st. plánu výzkumu, kde přednesl přednášku "Oční pohyby a vnímání". Na dvouměsíční pobyt v Moskvě byl vyslán J. Slaměník. Pracoval na výzkumu učení párově asociační metodou. Experimentální výzkumy byly naplánovány během pobytu ředitele ústavu J. Linharta v Moskvě.

a₂) Po několik let se úspěšně rozvíjí také spolupráce s Ústavem obecné a pedagogické psychologie APN SSSR. Téma spolupráce "Analýza procesů učení, řešení problémů a jejich vývojových aspektů", je zaměřeno na výzkum základních, teoretických, metodologických a aplikačních otázek psychologie učení a řešení problému z hlediska rozvoje lidské osobnosti v socialistické společnosti a na modelování kognitivních procesů.

Byla vypracována zpráva o společném výzkumu znakově-pojmové identifikace na české a sovětské populaci (Frencl, M., Linhart, J.) a připravena publikace ve společném sborníku. Výměna zkušeností k dané problematice s A. Zakem během jeho pobytu v Praze byla velmi podnětná. Porovnání výzkumu

v kognitivních hrách Hra 5 a Domino (DH 1+3) provedl S. Vohník, D. Heller, I. Fuchsová. Výsledky byly uvedeny do vztahu s vyučováním matematiky na škole a komparovány se sovětským experimentálním výzkumem u žáků (V. Puškina a V.V. Davydova).

S oběma sovětskými pracovišti byly vyměněny informace ve formě písemných materiálů. Čs. strana dále předala tyto zpracované zprávy: Evoluce učení (J. Linhart a V. Novák); Model aktivního sociálního učení (J. Linhart, I. Perlaki); Programy jako metoda modelování procesů učení a myšlení (J. Linhart, S. Vohník, P. Horák).

Obě smlouvy, výjezdy a přijetí v jejich rámci byly výrazným přínosem pro plnění úkolů státního plánu výzkumu VIII-4-2 a VIII-1-6.

b) Mnohostranná spolupráce socialistických zemí v oblasti psychologie se připravuje.

c) Výsledky spolupráce v rámci programů RVHP.

PsÚ ČSAV se podílel na řešení hl. tématu I.-23.1. řešením dílčího úkolu:

1.-23-1-3.9. "Heuristické metody řešení problémových situací" (koordinátor - čl.kor. J. Linhart). Úkol byl v úzké návaznosti na státní plán výzkumu VIII-1-6.

1.23.1.-6.5. "Společenské faktory růstu produktivity individuální a skupinové činnosti" (řešitelem doc. J. Janoušek). Problematika souvisěla s výzkumnou prací v rámci státního plánu VIII-1-10.

PsÚ se podílel v rámci čs. účasti na realizaci výzkumného projektu RVHP "Bionika". Na mezinárodní konferenci o základních problémech bioniky "Bionika 75" v září 1975, ve Varně byl přednesen referát "Systém CAMAC při řízení psycholog. experimentu" (autoři J. Hrubý, S. Vohník, J. Linhart).

d) -

e) Na problematice řešení problému a modelování myšlenkových

procesů jsme spolupracovali s Vědeckou komisí kybernetiky AN SSSR.

f) Výjezdy a přijetí v rámci dvoustranných dohod jsou zahrnuty v bodě a_1 , a_2 .

U příležitosti mezinárodní organizace C.I.A.N.S. ústav navštívili v červenci 1975:

akademik A. Asratjan, ředitel ústavu vyš.nerv.činnosti AN SSSR, I. V. Ravič-Ščerbo, prof. Kol'cova z SSSR a dr. H. Ulater.) Byl zorganizován krátký zajímavý seminář o výzkumu vyš.nerv.činnosti. V září dlel v ČSSR na pozvání MŠ čl. koresp. V. V. Davydov - ředitel Ústavu obecné a pedagogické psychologie APN SSSR. Během jeho pobytu byl vypracován a podepsán plán spolupráce Psychologického ústavu ČSAV a Psychologického institutu APN SSSR na r. 1976.

Hosty katedry psychologie FFUK v Praze, kteří konzultovali s ředitelem ústavu a dalšími pracovníky byly A. Gurická z PLR, Nelja Pobirčenko z Vědeckovýzkumného institutu psychologie v Kyjevě a skupina studentů Psychologické fakulty Leningradské státní university se svými vedoucími prof. J. F. Rybalko a doc. T. B. Zinčenko.

B. STYKY S NESOCIALISTICKÝMI STÁTY

a) V rámci dohody ČSAV s National Academy of Science se uskutečnil výjezd čl.kor. Linharta a dlouhodobý pobyt S. Vohníka v USA. Účelem studia v USA bylo využití výpočetní techniky k řízení psychologických experimentů a modelování psychických procesů.

C -

x x

a) Dr. J. Kotásková byla opět zvolena členkou výkonného výboru Mezinárodní společnosti pro výzkum vývoje chování (ISSBD).

b) -

x x

c) Pracovníci ústavu - psychologové jsou členy Čes. psychologické společnosti, která je začleněná do Mezinárodní psychologické společnosti.

D. Mezinárodní nevládní organizace

Členství v mezinárodních organizacích zůstalo ve srovnání s registrací z r. 1974 nezměněno.

E. Vědecká setkání (kongresy, konference v zahraničí)

a) V SSSR byly pořádány tyto konference, jichž se aktivně účastnili naši pracovníci:

- čl.koresp. J. Linhart na konferenci "Teoretické problémy řízení a poznávání činnosti člověka" přednesl referát: "Program jako metoda modelování procesů učení a myšlení".

- doc. J. Janoušek na V. všesvazovém symposiu o komunikaci a psycholingvistice (červen-Leningrad) referoval o komunikaci při společném řešení úkolu.

- S. Vohník se účastnil 4. mezinárodní konference o umělém intelektu (září, Tbilisi)

b) Mezinárodní konference v KS:

- doc. J. Janoušek na výroční konferenci Evropské asociace experimentální sociální psychologie (duben NSR) přednesl referát "Interpretation of dialogue through its participants" a řídil zasedání jedné sekce.

- dr. J. Kotásková na mezinárodní konferenci pořádané ISSBD "Ekologické faktory lidského vývoje" (Anglie, červenec) referovala na téma "The Changing Influence and Value of some Ecological Variables during Socialization". (viz pozn. Da).

VII. Práce s kádry, výchova vědeckých pracovníků a spolupráce s vysokými školami

Kádrová práce se v Psychologickém ústavu řídila závěry a usnesením XIV. sjezdu KSČ a usnesením nejvyšších stranických a státních orgánů o kádrové a personální práci.

V letošním roce zde byla ustavena komise pro komplexní péči o pracující. Ta uspořádala anketu o nejnaléhavějších potřebách pracovníků a o možnostech jejich uspokojení, zhodnotila ji a vypracovala program komplexní péče o pracující. Je to program minimalizace vzhledem neuspokojivým podmínkám a možnostem pracoviště. Jeho plnění však přispívá k zvýšení pracovní iniciativy.

Prohloubila se péče o výchovu nových vědeckých pracovníků. Na základě konkursního řízení byli přijati do Psychologického ústavu ČSAV 3 noví aspiranti a 1 pracovník, který prokázal předpoklady pro další vědecký růst, byl přeřazen ze studijního pobytu do řádné aspirantury.

V současné době se školí v Psychologickém ústavu ČSAV 5 řádných vědeckých aspirantů a 2 aspiranti externí. Ve studijním pobytu jsou 3 noví pracovníci. Je pro ně pořádán speciální metodologický seminář.

Noví aspiranti budou navštěvovat přednáškový cyklus "K vybraným dílům klasiků marxismu-leninismu" pořádaný OV KSČ v Praze 1, nebo večerní školu OV KSČ "Základy marxismu-leninismu". Politicko-ideová výchova aspirantů a pracovníků ve studijních pobytech se uskutečňuje i v rámci pravidelného školení SSM, vzhledem k tomu, že se jedná převážně o mladé pracovníky, kteří jsou nebo budou přijati za členy SSM. Mimo to řádní aspiranti navštěvují kurs marxistické filosofie, který organizuje Katedra marxismu-leninismu při Ústavu pro filosofii a sociologii ČSAV.

Spolupráce s pracovišti ČSAV - (Katedrou marxismu-leninismu při Ústavu pro filosofii a sociologii ČSAV a Katedrou jazyků ČSAV, která se rovněž zabývá školením aspirantů) je dobrá.

Psychologický ústav ČSAV udržuje kontakty s některými mateřskými pracovišti externích aspirantů, které někdy vyú-

ují v širší odbornou spolupráci, např. filosof. fakultou UK v Praze s Československým výzkumným ústavem práce v Bratislavě, Pedagogickou fakultou UK v Praze apod.

V roce 1975 obhájili kandidátskou disertační práci dva externí aspiranti a další dva se připravují k obhajobě v příštím roce.

Ideově politická výchova ostatních pracovníků ústavu byla zabezpečována jednak v tříleté večerní škole marxismu-leninismu jednak v ideově politickém školení organizovaném ZV ROH a SSM za pomoci závodní stranické organizace. Odborná výchova pracovníků byla zajišťována formou ústavních i laboratorních seminářů a individuálního studia kontrolovaného pravidelnými konzultacemi.

Spolupráce s katedrou psychologie FF UK a katedrou pedagogiky a psychologie Pedagogické fakulty UK pokračovala úspěšně i v tomto roce. Člen korespondent J. Linhart vykonával funkci vedoucího katedry obecné a pedagogické psychologie, přednášel 3 hod. týdně a vedl semináře pro aspiranty a doktoranty na této katedře. Doc. dr. J. Janoušek, CSc ve funkci vedoucího katedry sociální psychologie přednášel 4 hod. týdně, vedl diplomové a ročníkové práce a zkoušel sociální psychologii.

Zkoušel i u rigorozních zkoušek na Pedagogické fakultě UK. Dr. Bokorová přednášela sociální psychologii 4. hod. týdně na Ped. fakultě UK a vedla seminář, dr. Kotásková přednášela vývojovou psychologii na katedře psychologie UK atd. Někteří pracovníci PsÚ ČSAV vedli diplomové práce a zajišťovali konzultace pro posluchače katedry psychologie FFUK. V rámci hlavních úkolů badatelského plánu, koordinovaných PsÚ ČSAV /VIII-1-6, VIII-1-10, VIII-4-2/ se řada pracovníků vysokých škol podílí na řešení témat, začleněných do těchto úkolů. Jde konkrétně o Filosofickou fakultu UK v Praze, Pedagogickou fakultu Č. Budějovice, Pedagogickou fakultu Hradec Králové, Pedagogickou fakultu v Plzni aj.

V ověřovacím výzkumu diagnostické zkoušky DZ ZPJ spolupracuje s PsÚ ČSAV 1 člen katedry psychologie FF UK, 25 studujících této katedry, 7 členů katedry pedagogiky a psychologie Pedagog. fakulty UK a cca 60 studujících Pedagog. fakulty UK. Tito pracovníci se podílejí na řadě technických prací tohoto výzkumu a na vyškolení a odborném vedení studentů, kteří provádějí testové vyšetření 2 000 žáků.

VIII. Kulturně politická, ediční a vědecko-popularizační činnost

V Psychologickém ústavu byly v roce 1975 uspořádány tyto hromadné kulturně politické akce

beseda pracovníků ústavu s účastníkem bojů o Dukelský průsmyk u příležitosti oslav 30. výročí osvobození

Československa Sovětskou armádou (uspořádala ZO ROH);

oslava MDŽ s politickým referátem k Mezinárodnímu roku ženy (ZO ROH);

v Měsíci československo-sovětského přátelství výstava současné sovětské psychologické literatury (knihovna PsÚ)

a návštěva sovětské divadelní hry (ZO ROH);

pracovně studijní zájezd mladých pracovníků PsÚ do Výzkumného ústavu experimentální psychologie SAV a Výzkumného ústavu dětské psychologie a patopsychologie v Bratislavě (ZO SSM).

Psychologický ústav ČSAV je editorem časopisu Čs. psychologie a Bulletinu PsÚ ČSAV.

Většina odborných pracovníků ústavu pracuje ve vědeckých společnostech (Socialistické akademie, Čs. vědecko-technická společnost, Čs. vědecká společnost pro psychologii, Čs. kybernetická společnost).

IX. Výsledky činnosti PsÚ v rozvoji iniciativy pracujících

Rozvoj pracovní iniciativy v posledním roce pětiletky probíhal hlavně ve třech směrech:

a) V oblasti aktivizace pracujících prostřednictvím provozních porad, organizovaných ve spolupráci s úseky ROH:

Zintenzívnění účasti všech pracovníků na organizování a plánování úkolů, na hodnocení úkolů, na racionalizačních opatřeních a úsporách apod. přineslo mnoho kladných podnětů, obrážejících se zčásti i v uzavíraných závazcích.

b) Ve třech závazkových akcích (na počest 30. výročí osvobození, v souvislosti s výzvou ÚV KSČ, vlády ČSSR, ÚRO a ÚV SSM a k XV. sjezdu KSČ):

Závazky byly zaměřeny na nejnaléhavější aktuální úkoly vědy a vědeckých institucí, formulované plenárními zasedáními ÚV KSČ a ÚRO k rozvoji vědy a techniky. K 30. výročí bylo uzavřeno a splněno 30 závazků individuálních a 4 kolektivní, (nesplněny zůstaly jen závazky úpravy pracoviště při jednom ze stěhování /stěhování se dosud neuskutečnilo/). K výzvě ÚV KSČ, vlády ČSSR, ÚRO a ÚV SSM bylo uzavřeno dalších 5 závazků kolektivních a 20 individuálních. Kolektivní závazky se týkají odpracování 80 hodin odborné práce v mimopracovní době, uspořádání celonárodního semináře "Heuristika v teorii a praxi", přípravy sborníku o metodologických problémech výzkumu lidského učení a řešení problému; v individuálních závazcích jde např. o napsání ideové statí rozpracovávající a konkretizující úkoly psychologie v souvislosti s XV. sjezdem KSČ, závazky k popularizaci psychologie v praxi, o brigády na úpravy pracoviště (hygienicky nevyhovujícího) apod. Konečně v současné době probíhá na odborových úsecích závazková akce k XV. sjezdu KSČ.

c) Ve zvyšování ideově-politické úrovně všech pracujících prostřednictvím školení pořádaných ZO KSČ, ROH, SSM:

Iniciativa a spoluúčast na řízení je též důležitým aspektem připravované kolektivní smlouvy. Pracovní soutěžení

je stimulováno vyhodnocováním vzorných pracovníků a ustavením kolektivu, soutěžícího o titul BSP (jeden je ustaven, druhý připravován). Také provedené dvě prověrky hygieny a bezpečnosti práce a práce komise pro komplexní péči o pracující přinesly podněty k větší efektivitě a lepší organizaci práce a k lepšímu plnění úkolů další pětiletky.

X. Plnění racionalizačních úkolů

V oblasti racionalizace vědeckovýzkumné činnosti byla věnována zvýšená pozornost racionalizaci vlastní vědecké práce především v tom směru, aby odborní a vědečtí pracovníci, hlavně mladí, si osvojili vhodnou techniku výběru, získávání a předávání informací a stále ji zdokonalovali. Trvajícím prostorová roztržitost pracoviště velmi ztěžuje snahu o zvyšování efektivnosti vědeckovýzkumné práce ústavu a o zlepšování péče o pracující. Ztížené pracovní podmínky si vynucovaly, aby byl zvýšenou měrou chráněn čas věnovaný tvůrčí práci. Bylo třeba stále zdokonalovat koordinaci úkolů, usilovat o snížení přemíry organizačních a rutinních prací u odborných a vědeckých pracovníků, o lepší vybavení ústavu pomocnými silami, respektovat dohodnutý pracovní režim, zlepšovat organizaci spolupráce, podporovat různé formy soudružské pomoci, zlepšovat plánování, organizaci i kontrolu výzkumných úkolů.

V oblasti hospodářsko-správní činnosti byli pracovníci čtvrtletně informováni o čerpání vybraných druhů položek rozpočtu (cestovné, materiál, ostatní osobní výdaje), aby bylo dodržováno rovnoměrné plnění s přihlédnutím k plánovaným úkolům ústavu. Technická komise prověřovala stav a využívání přístrojové techniky ústavu a navrhla některé zastaralé přístroje k odpisu nebo k převedení jiným institucím, které jich mohou ještě využít.

Plánované racionalizační úkoly knihovny byly úzce spjaty s jejím přestěhováním na nové pracoviště. Protože k němu zatím nedošlo, omezilo se racionalizační úsilí na racionalizaci práce ve výpůjčním protokolu, na rozvíjení spolupráce s knihovnou katedry psychologie FF UK a se státními knihovnami v Brně a Bratislavě.

Na úseku výpočetní techniky byla uskutečněna tato racionalizační opatření: Konfigurace počítače byla doplněna o diskovou paměť FEX a o alfanumerický rastr display, čímž byl umožněn racionální způsob ukládání dat a zkvalitnila se komunikace s pokusnou osobou v průběhu experimentu. Využití celé sestavy počítače včetně systému CAMAC je nyní efektivnější a hospodárnější.

V Praze dne 14. ledna 1976

člen korespondent J. LINHART
ředitel Psychologického ústavu
ČSAV

PŘÍLOHA A

Soupis publikační činnosti pracovníků Psychologického ústavu
ČSAV za rok 1975

1. Knižní monografie

Lukavský, C. (Ed.): Využití současné techniky v psychologii.
Praha, ČSAV - ČVTS 1974, 228 s.

V tisku

Kožený, J.: Dotazník interpersonální orientace FIRO-B-manuál.
Bratislava, Psychodiagnostika 1976, 78 s. (v tisku)

Kožený, J. - Ganický, P.: Dotazník interpersonální diagnózy ICL.
Bratislava, Psychodiagnostika 1976, 81 s. (v tisku)

Linhart, J.: Činnost a poznávání, Praha, Academia 1976 (v tisku)

Linhart, J.: Dialekticko-materialistická metoda v současné
psychologii. Praha, Stát. ped. nakl. 1976 (v tisku)

Linhart, J. (Ed.): Proceedings of the 2nd Prague Conference
on Human Learning and Problem Solving. Praha,
UK + PsÚ ČSAV 1975, 544 s. (v tisku)

Linhart, J. - Lukavský, C. (Eds.): Psychologie učení a myšlení.
Praha, Horizont 1976 (v tisku)

2. Statě ve sbornících

Bokorová, V.: Vliv sociokulturních faktorů na rozvoj psychické
autoregulace osobnosti. In: Sborník příspěvků
z vědecké konference 1973 "K problematice formování
osobnosti v různých kulturách". Acta Universitatis
XVII Novembris Pragensis 1975, 218-233.

Brichcín M. - Linhart, J. - Vohník, S.: Perspektivy a zásady
využití moderní techniky v psychologii. In: Využití
současné techniky v psychologii. Praha 1974,
s. 7-27.

Hrubý, J. - Vohník, S. - Linhart, J.: Sistema KAMAK dlja avtomati-
českogo upravlenija psihologičeskimi experimentami..
In: Sbornik rezjume i anotacij - meždunarodnaja

konferencijska po osnovnim problemam bioniky 1975.
Varna 1975, s. 277-278.

- Kotásková, J.: Akcelerace vývoje psychického a sociálního.
In: Metodický dopis "Vývojová akcelerace a její
důsledky v tělesné výchově a sportu". Praha 1974,
s. 85-94.
- Linhart, J. - Vohník, S. - Horák, P.: A Contribution to Infor-
mation Analysis of Identification Processes.
In: Entropy and Information. Praha 1975, 155-170.
- Lukavský, C. - Hovorka, K.: Zpráva o činnosti sekce pro tech-
nické vybavování psychologických laboratoří.
In: Využití současné techniky v psychologii.
Praha 1974, s. 29-38.
- Vohník, S.: K otázce využití samočinných počítačů v psychologii.
In: Využití současné techniky v psychologii. Praha
1974, s. 67-83.
- Vohník, S. - Horák, P.: Problematika využívání výpočetní tech-
niky v Psychologickém ústavu ČSAV v Praze. In:
Využití současné techniky v psychologii. Praha
1974, s. 85-95.

V tisku

- Bokorová, V.: Úvod do ontogeneze. In: Vývojová a pedagogická
psychologie pro dětské sestry. Praha 1976 (v tisku)
- Jelínková, Z.: Habituation and conditioning during 2nd sleep
stage. In: Sborník kongresu C.I.A.N.S. Praha
1976 (v tisku)
- Kotásková, J.: The changing influence and value of some ecolo-
gical factors during socialization. In: Sborník
z konference Ecological factors in human develop-
ment. Guilford 1975 (v tisku)
- Kotásková, J.: Morální chování. In: Mravní vývoj dítěte v socia-
lismu. Praha, Academia 1976 (v tisku)

- Kotásková, J.: Psychologické aspekty vývoje dětí a mládeže a jejich vztahu k druhé přírodě. In: Sborník z konference "Dítě a jeho svět předmětů", Jablonec 1975 (v tisku)
- Křivka, P. - Linhart, J.: Modelling heuristic processes in the Cognitive game Domino graph. In: Proceedings of the 2nd Prague Conference on Psychology of Human Learning and Problem Solving. Praha 1975, s. 105-108.
- Linhart, J. : K teorii psychických změn a k Piagetově koncepci kognitivního vývoje. In: Studia psychologica, III. Acta Universitatis Carolinae, Praha 1976, s. 7-26 (v tisku)
- Linhart, J. : Cognitive and learning processes. In: Proceedings of the 2nd Prague conference on Psychology of Human Learning and Problem Solving. Praha 1975, s. 14-46.
- Linhart, J. : Programmy kak metod modelirovanija processov učenija i myšlenija. In: Teoretičeskije problemy upravlenija poznavatel'noj dejatel'nosti čeloveka. Moskva 1976 (v tisku)
- Linhart, J. : Předmluva ke knize K. B. Madsena: Moderní teorie motivace. Praha, Academia 1976 (v tisku)
- Linhart, J. : Vytváření a upevňování socialistických mravních norem u dětí od útlého věku. In: Mravní vývoj dítěte v socialismu. Praha, Academia 1976 (v tisku)
- Lukavský, C. - Slánská, J.: Explorační učení a některé osobností znaky. In: Sborník kongresu C.I.A.N.S. Praha 1976 (v tisku)

Rejthar, S. - Linhart, J. - Frencl, M.: Research in Sign Concept Identification. In: Proceedings of the 2nd Prague Conference on Psychology of Human Learning and Problem Solving. Praha 1975, s.223-229.

3. Články v časopisech

- Bokorová, V. : Úloha potřeb v motivaci lidského chování a působení sociálních faktorů na jejich souhrn. Čs. Psychol., 19, 1975, 5, s. 428-446.
- Bokorová, V. : Výchovný a společenský význam zájmových činností. Amatérský film, 1975, 10, s. 18-19.
- Burgetová, J. (rec.): Bibliografia prac psychologických wydanych v Polsce w latach 1946 - 1968. Psychologie v ekonomické praxi, 10, 1975, č.3, s.184-186.
- Frencl, M. - Linhart, J.: Znakově-pojmová identifikace v české a sovětské populaci. Čs.Psychol., 19, 1975, č. 3, s. 267 - 273.
- Janda, J. : Udělení státní ceny Klementa Gottwalda členu korespondentu ČSAV Josefu Linhartovi. Čs.Psychol., 19, 1975, č. 5, s. 393-399.
- Janda, J. (rec.): Jiří Sedláček: Determinace senzomotorické koordinace. Čs.Psychol., 19, 1975, 5, 480-481.
- Janoušek, J.: Dynamika lidské motivace v podmínkách vědeckotechnické revoluce. Čs.Psychol., 19, 1975, 5, s. 400-411.
- Janoušek, J.: Josef Váňa jako psycholog. Pedagogika, 1975, 2, s. 206-208.
- Janoušek, J. (rec.): Jan Průcha: Sovětská psycholingvistika a některé její pedagogické aplikace. Čs.Psychol., 19, 1975, 2, s. 194-196.
- Helus, Z. - Janoušek, J.: Symposium "Význam sociální psychologie pro socialistickou společenskou praxi". Čs.Psychol., 19, 1975, 4, s. 366-372.

- Kotásková, J. (rec.): Podstawy rozwoju psychicznego dzieci i młodzieży. Čs. Psychol., 19, 1975, 5, s. 475.
- Balcar, K. - Kožený, J.: Slova a čísla: studie ke škálování verbálních kvantifikátorů. Čs. Psychol., 19, 1975, 5, s. 447-458.
- Linhart, J.: Odražení dejstvitel'nosti, rozvitije poznanija i obučenija. Studia psychologica, 17, 1975, 2, s. 116-142.
- Linhart, J.: Programs as Method of Thinking Processes Modelling. Teorie a metoda, 7, 1975, 2, s. 79-88.
- Linhart, J.: ^{let} Třicát české psychologie a její perspektivy. Čs. Psychol., 19, 1975, 3, s. 197-208.
- Linhart, J. - Novák, V.: Evoluce učení. Čs. Psychol., 19, 1975, 4, s. 293-309.
- Linhart, J. - Novák, V.: The Reflection Theory, Signs, and Sign Forms. Teorie a metoda, 7, 1975, 2, s. 5-14.
- Linhart, J. - Novák, V. - Břichcín, M.: Vzťah kategorie odrazu a kategorie činnosti v psychologii. Čs. Psychol., 19, 1975, 3, s. 210-215.
- Linhart, J. - Perlaki, I.: Model aktivního sociálního učení. Čs. Psychol., 19, 1975, 3, s. 235-253.
- Linhart, J. - Špaček, M.: Psychologija čelovečeskogo učeniija i rešeníje problem. Informacionnyje materialy: kibernetika, 1975, 9(81), s. 15-35.
- Novák, V. - Linhart, J.: Evoluce lidské činnosti na úrovni biologie a psychologie. Čs. Psychol., 19, 1975, 2, s. 89-101.
- Novák, V. - Linhart, J.: The Physical and Biological Basic of the Reflection Theory in Psychology. Teorie a metoda, 7, 1975, 2, s. 59-68.
- Lukavský, C.: K otázce charakteru působení paměti v procesu řešení úkolu bludištního typu. Čs. Psychol., 19, 1975, 3, s. 274-276.

- Lukavský, C. - Nykodým, R. - Špaček, M.: Liblické symposium "Rozvoj člověka v socialistické společnosti".
Čs. Psychol., 19, 1975, 2, s. 176-181.
- Nykodým, R. - Linhart, J.: Heuristické procesy v kognitivní hře Dominograf - 5. Čs. Psychol., 19, 1975, 3, 261-265.
- Pejša, V. - Linhart, J.: Dosavadní zkušenosti s výzkumnou metodou DHa 1 + 9 a plán jejího dalšího využití.
Čs. Psychol., 19, 1975, 3, s. 254-260.
- Špaček, M. (rec.): V. A. Zvegincev: Jazyk i lingvističeskaja teorija. Čs. Psychol., 19, 1975, 5, s. 465-467.
- Špaček, M. (rec.): Zbyněk Bureš: Psychologie práce a její užití. Čs. Psychol., 19, 1975, 2, s. 192-194.

V tisku

- Francel, M. - Linhart, J. - Lukavský, C. - Rejthar, S.: Výsledky experimentálního předvýzkumu metodou ZPU - 3.
Čs. Psychol., 20, 1976 (v tisku)
- Heller, D. - Jelínková, Z. - Lukavský, C. - Pejša, V.: Zpráva o symposiu psychologie učení a řešení problému, Liblice 1975, Čs. Psychol. (v tisku)
- Hrubý, J. - Vohník, S. - Linhart, J.: K řízení psychologických experimentů, Čs. Psychol., 20, 1976, 1 (v tisku)
- Jelínková, Z. - Roldán, E. - Hrudová, Z.: Vliv rušení na učení.
Čs. Psychol., (v tisku)
- Kotásková, J.: Kontinuita a diskontinuita vývoje interakcí v socializačním procesu. Čs. Psychol., 19, 1975, 6 (v tisku)
- Kotásková, J.: Vývoj osobnosti a možností výzkumu v této oblasti. Referát na IV. sjezdu čs. psychologů v Třinci. Souhrn v tisku. Čs. Psychologie 1976.

- Kožený, J.: - Konstrukce a užití norem. IMP ČSR, 1975, s. 22 (v tisku)
- Kožený, J. - Ganický, P.: Psychometrické ověření dotazníku interpersonální diagnózy ICL, Čs. Psychol., 20, 1976, 2 (v tisku)
- Novák, V. - Linhart, J.: Dialektika kategorie odrazu ve fyzice, biologii a psychologii. Filosof.čas., 1976 (v tisku)
- Novák, V. - Linhart, J.: Odražení v fyzice, biologii i psychologii i jeho kybernetické aspekty s točky zrenija dialektického materializma. Inform. mat.: Kibern.Moskva 1976 (v tisku)
- Linhart, J. - Perlaki, I.: Model aktivního social'nogo učeni-ja. Vopr.psichologii, 1976 (v tisku)
- Linhart, J. - Tríska, K.: Příspěvek k otázce časových charakteristik útlumu v motorických odpovědích. Čs. Psychol., 1976 (v tisku)
- Lukavský, C. - Hovorka, K.: K problematice přístrojové techniky v psychologické praxi. Čs.Psychol., 19, 1975, (v tisku)
- Lukavský, C. - Kabát, J.: Piagetova genetická a epistemologická psychologie učení. Čs. Psychol., (v tisku)
- Šípek, J. : Akce v životě a na jevišti, Estetika 1976 (v tisku)
- Šípek, J. : K analýze skupinových problémových situací. Čs. Psychol., 20, 1976, 2 (v tisku)

4. Studijní materiály

- Linhart, J.: Odraz, znak a význam v regulaci činnosti. Praha, PsÚ ČSAV 1975, 44 s. Rozmn.

- Linhart, J. - Novák, V.: *Ěvoluce učení*. Praha, PsÚ ČSAV 1975. 15 s., obr. Bulletin č. 6 - Evolution of Learning.
- Linhart, J. - Novák, V.: *The Reflection Theory, Signs and Sign Forms*. Praha, PsÚ ČSAV 1975, Bulletin č. 7, s. 10-17, obr.
- Novák, V. - Linhart, J.: *The Physical and Biological Basis of the Reflection Theory in Psychology*. Praha, PsÚ ČSAV 1975. Bulletin č. 7, s. 1-9.
- Linhart, J. - Perlaki, I.: *Model aktivního sociálního učení*. Praha, PsÚ ČSAV 1975. 29 s. - *Model aktivního sociálního učení*. Praha, PsÚ ČSAV 1975. 29 s.
- Linhart, J. - Vohník, S. - Horák, P.: *Models and programs as methods of investigation of learning and thinking*. Praha, PsÚ ČSAV 1975. 15 s., obr.
- Vohník, S. - Hrubý, J. - Linhart, J.: *Výpočetní technika instalovaná v PsÚ ČSAV*. Praha, PsÚ ČSAV 1975. 21 s. Bulletin č. 5.

5. Překlady

- Lukavský, C.: *Moderní teorie motivace*. Překlad 2. kap. knihy K. B. Madsena pro nakl. Academia.